

ဟဲ့ဟတ်

ပွဲအဘိဓာန်မန်အေကံလိက်အာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘ဟဲ့ဟတ်’ ဂ် ညးထွေးလဝ်ဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့ သိုဒဒ် ပိုဒ်နာမ်မဲ့တု ညးကံလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to be secret, private; n. private matters ရ။ ပွဲအဘိ ဓာန်မန်ဗျာအာထောန်သိုင်ဂ် ညးထွေးလဝ်ဒဒ်ပိုဒ်နာမ်မဲ့ သိုဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့တု ညးကံလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘လျှိုဂ်ကံအပ်သော ကိုယ်ရေးကိုယ်တာကိစ္စ’/ ‘ကိုယ်ရေးကိုယ်တာကိစ္စကို လျှိုဂ်ကံသည်’ မဒ်ရ။

ဝေါဟာရ ‘ဟဲ့ဟတ်’ ဝံ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့ဂ် အဲဟံဂံသိုညာတ်လဝ်ဏီရ။ ဆဲအဲမသိုညာတ်လဝ်ဂ် ဝဲဒ် ပိုဒ်နာမ်မဲ့တု မှုအဓိပ္ပါယ် ‘ကိစ္စမဂပ်ဂပ်ဂြောပ်ဗွန်’၊ ‘အရာမဂပ်ဂပ်ပျက်ဗွန်’၊ ‘အရေဝ်ပျက်’၊ ‘ကာ ပျက်’ မဒ်ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗျာတုန် ‘ဖိုးကွယ်အပ်သော ကိုယ်ရေးကိုယ်တာကိစ္စ’၊ ‘လျှိုဂ်ကံအပ်သော အမှု’၊ ‘လျှိုဂ်ကံချက်’ မဒ်ရ။ ဗွဲဘာသာအေကံလိက်မူး a secret, a private matter မဒ်ရ။ စပ် ကိုဆကိစ္စပူဂိုလ်သွေးဟေင် ကုဝေါဟာရ ‘ဟဲ့ဟတ်’ ဏာအ် ပိုရပ်စပ်စကာမာန်ဟံသေင်။ တုအ်ဇာတ်ကိစ္စမ ဂပ်ဂပ်ဂြောပ်ဗွန်, မဂပ်ဂပ်ပျက်ဗွန်, ကာပျက်တံဂ် ပိုရပ်စပ်စကာဝေါဟာရဏာအ်မာန်ဟေင်ရ။ ပယိုဂ် ဂမိုင်ဗွဲသွပ်ဝံ ဩဝ်လူတ်စီစတ်ရိုင်ညိအ်။

- မိသိုင်ဂ် ညာတ်ရုပ်ဗောဓိသတ်(သုသီမကုမ္မာ)တု စိုတ်စပ်အာ ဗွဲကိလေသတဏှာတု လုပ်အာ ပွဲသတိကံဂ်တု “ယာ်အဲဟံဂံသုသီမကုမ္မာဂ်တု အဲချိုတ်ပွဲဒေန်သတိကံဝံရ” ဂးတု သတိကံ ခိုင်ပွဲဒေန်ဂ်တု သျှတ်ကွေ့အဟာရ။ သိုင်ဟံဂံညာတ်မိဇကုတု “မူဒွဲမိအဲမအာကွေ့ရော” သွာန်ညးရ။ “ယဲအာတု သတိကံခိုင်ပွဲဝံသိုက်တေ” မင်မတံဂ်ဂး။ သိုင်လုပ်အာတု သွောတ် ဖိုင်တု သွာန်သျှက်ရ။ မိဂ် (ဟိုတ်ဂွတု)ကွပ်ခိုင် ဟံပံက်ပါင်တု သိုင်တိတ်ဟိုက်ဂွကျာ်ဇကုရ။ ဂွကျာ်လုပ်အာတု လှောင်တု ဇွတ်သွောတ်စးတု သိုလောမ်လဲ သွာန်သျှက်ဂိုင်ကိုဝါရ။ “ယံမိ၊ သဘ်ဗြဲကိုဗြဲတံဂ် ဟဲ့ဟတ်ဇကုဂ် ဟံဂြပ်ဗွန်ရ။ ဒဒ်ဂွပ်မိဂ် ဟိုက်ကောန်ညိ။” မိဂ် ဟိုထွေးတု ဂွကျာ်ဇွော်တိတ်ဟိုက်ပွဲသိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၁။ ၃-၅၁၄/၅၁၅။ အစွောံ။) ပွဲမူ ဗျာ/ (မင်း၏မယ်တော်သည်) ပုရောဟိတ်သားကိုမြင်၍ တပ်သောစိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ အိပ် ရာတိုက်ခန်းသို့ဝင်၍ “ဤပုရောဟိတ်သားကို မရသည်ရှိသော် အိပ်ရာ၌လျှင် သေအံ့” ဟု အာဟာရကိုဖြတ်၍ အိပ်၏။ မင်းသည် မယ်တော်ကို မမြင်သည်ရှိသော် “ငါ၏မယ်တော် သည် အဘယ်မှာနည်း” ဟုမေး၍ “နာ၏” ဟုကြား၍ မယ်တော်အထံသို့သွား၍ ရိုခိုး၍ “မိခင်၊ အဘယ်မည်သောရောဂါ ဖြစ်သနည်း” ဟုမေးလတ်သော် ထိုမယ်တော်သည် ရှက် သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ထိုစကားကိုမဆို။ မင်းသည်သွား၍ မင်း၏ပလ္လင်၌နေ၍ မိမိ၏မိဖုရား ကြီးကိုခေါ်၍ “သွားချေ၊ မယ်တော်၏မချမ်းသာခြင်းကို သိအောင်ပြုချေလော့” ဟုစေ၏။ ထိုမိဖုရားသည်လည်း သွား၍ ကျောက်ကိုဆုပ်နယ်လျက် မေး၏။ “မိန်းမတို့မည်သည် မိန်း မတို့အား လျှိုဂ်ကံအပ်သောအမှုတို့ကို မလျှိုဂ်ကံကုန်။” ထိုမယ်တော်သည် မိဖုရားအား

ထိုအကြောင်းကို ကြား၏။ မိဖုရားသည်လည်း ထိုစကားကိုကြား၍ မင်းအား ကြား၏။ (၅၅၀။ တ-၃၄၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The queen-mother, looking out from the royal window to see her son, saw the priest behind him as he came back from the procession: she fell in love with him and entering her chamber thought, “If I cannot win him, I shall die here”: so she left her food and lay there. The king, not seeing her, asked after her: when he heard she was ill, he went to her, and asked with respect what ailed her. She would not tell for shame. He (the king) sat on the royal throne, and sent his own chief queen to find what ailed his mother. She went and asked, stroking the queen-mother’s back. “Women do not hide **secrets** from women:” and **the secret** was told. The queen went and told the king. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-237) (ဟဲ့ဟတ် = လျှို့ဝှက်အပ်သောအမှု။ လျှို့ဝှက်ချက်။ = n. a secret, a private matter/ ငြပ်ဗွန်-ငြောင်ဗွန် = လျှို့ဝှက်သည်။ ဖုံးကွယ်သည်။ = v. to hide, to conceal)

- “ပွဲရေရင်တွသို့အဲ အဲလေဝ်ဟံဟိုဂလာန်သင်္ဃာအိမ္မဲလှေ့ဏီ။ ဂလာန်ဟဲ့ဟတ် မဟံဂပ်ဂပ်ဟိုကို တွသို့သင်္ဃာဝံဂံ အဲဒဲဟိုတုရ။ တွသို့အဲဝံ ကုအဲဗြ ဂဗ္ဗပွတ်အာတုရ။ ပွဲဂတမုက်ဏ္ဍသိဂံ အဲကလအိတွသို့အဲ သွေဝံအေင်ဒင်ကိုအဲညိ” (သုတ်ဗြဂး။) (၅၅၀။ ၈-၄၄၄။ ဒု-၆၈၅။ အစွေဝံ။) ပွဲမူဗျာ/ “ငါသည် လင်၏မျက်မှောက်၌ မလိုအပ်သောစကားကို လင်အား ဆိုအပ်ပြီ။ ငါ့အား စက်ဆုပ်ရွံရှာရာ၏။ ဆရာရှင်ရသေ့၏ မျက်မှောက်၌လျှင် ကန်တော့အံ့” ဟု (ထိုမယားဖြစ်သူသည် ကြံ၏။) (၅၅၀။ တ-၆၃၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ But when this was said, a thought passed through her mind – “My **secret** is told to my husband, **the secret** never told before! He will be angry with me; I will crave pardon in the presence of this ascetic, our confidant.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-21)
- “ယံနာပို(အစေလက)၊ ပိုဇိုတ်လင်တွအိဇ္ဇာမဲ့တဲ ကာလသွင်တံကျင်ဂံ ပိုလွန်လင်ဇွေက်ပိုတဲ ညင်မသွက်ဂံပတဲ ပိုဗမံက်လင်ကျိပ်တဲ သွင်တံဂံ ခေံမိုတ်ရပ်ကေတ်ကျိပ်ပိုဂံတဲ ဇကုပိုသိုတံဂံ သွိုင်အာတဲ သွင်တံဂံ ပျိန်ဟံမာန်တဲ ညှိသလောဝံဂိုဝံသွင်တံဂံ ချိတ်အာရ။ ဗတ်ရသွင်တံဂံ ခေံရပ်ဗတပိုတဲ ကျိပ်ပိုဗတက်အာဗက် တွအိဂံ ခေံသလောတ်တိတ်အာတဲ ဇကုပိုသာအာတဲ ခေံဂိုင်ပိုမာန်ရအံ” သိုင်နာဂး။ သိုင်နာဟိုပျိတ်ဟဲ့ဟတ်ဇကုတဲ အာကော့ရ။ သိုင်သွင်ကျင်တဲ လောဝံအစေလကဂံတဲ သွင်သွာန်ရ။ “ယံနာပို(အစေလက)၊ ဟဲ့ဟတ်သိုင်နာတံဂံ နာပိုဝံသွာန်ညိဟာအံ” (သိုင်သွင်ဂး။) (၅၅၀။ ၈-၅၁၈။ ၈-၂၂၈။ အစွေဝံ။) ပွဲမူဗျာ/ “အရှင်ဘုရား၊ အကျွန်ုပ်တို့သည် ကြီးကုန်သော ကျောက်ခဲတို့ကိုငံ၍ ဝန်လေးကုန်သည်ဖြစ်၍ ဝပ်ကုန်လျက် ဂဠုန်တို့လာသောအခါ ခံတွင်းကိုဖွင့်၍ ဂဠုန်တို့ကို ကိုက်အံ့သကဲ့သို့ နေကုန်၏။ ထိုဂဠုန်တို့သည် လာလတ်ကုန်၍ အကျွန်ုပ်တို့၏ဦးခေါင်းကို ဖမ်းယူကုန်၏။ ထိုဂဠုန်တို့သည်လည်း အလွန်လေးသည်ဖြစ်၍ ဝပ်၍နေကုန်သော အကျွန်ုပ်တို့ကို ရေမှထုတ်ယူခြင်းငှာ အားထုတ်ကုန်စဉ်လျှင် ရေသည်လွှမ်းမိုး၏။ ထိုဂဠုန်တို့သည် နစ်ကုန်သည်ဖြစ်၍

ရေထဲ၌သာလျှင် သေကုန်၏။ ဤသို့သောအကြောင်းကြောင့် များစွာကုန်သော ဂဠုန်တို့သည် ပျက်စီးကုန်၏။ အကျွန်ုပ်တို့ကို ဖမ်းယူလိုကုန်သော ဂဠုန်မိုက်တို့အား ဦးခေါင်း၌ ဖမ်းယူသဖြင့် အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း။ အကျွန်ုပ်တို့ကို အမြီး၌ကိုင်၍ ဦးခေါင်းအောက်သို့ တွဲလျားရှိသည်တို့ကိုပြုလျက် ယူအပ်သောအစာကို ခံတွင်းဖြင့်အန်စေ၍ ပေါ့သည်ကိုပြု၍ သွားခြင်းငှာ တတ်နိုင်ကုန်၏” ဟု ပဏ္ဍရကနဂါးမင်းသည် မိမိတို့၏ လျှို့ဝှက်အပ်သော အကြောင်းကို သီလမရှိသော ထိုတက္ကတွန်းအား ပြောဆို၏။ ထိုနဂါးမင်းသွားသည်ရှိသော် ဂဠုန်မင်းသည် လာလတ်၍ ကရမ္မိယတက္ကတွန်းကို ရှိခိုး၍ “အရှင်ဘုရား၊ အသို့နည်း။ အရှင်ဘုရားတို့သည် နဂါးမင်းအား လျှို့ဝှက်အပ်သော အကြောင်းကို မေးအပ်ပြီလော” ဟု မေးလျှောက်(၏။) (၅၅၀။ ၈၇-၇၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Sir, we make ourselves heavy by swallowing very big stones and lie down, and when the garudas come, we open our mouths wide, and show our teeth and fall upon them. They come on and seize us by the head, and while they strive to lift us up, heavy as we are, from the ground, the water streams from them, and they drop down dead in the midst of it. In this way a number of garudas perish. When they attack us, why in the world do they seize us by the head? If the foolish creatures should seize us by the tail and hold us head downwards, they could force us to disgorge the stones we have swallowed, and so, making us a light weight, they could carry us off with them.” Thus did the snake reveal his **secret** to this wicked fellow. Then, when the snake had gone away, up came the garuda-king, and saluting the Karambiya ascetic he asked, “Well! Sir, have you learned his **secret** from the snake-king? (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-43)

- (သွိုင်သွပ်)ဂိုင်ဏာသွိုင်နပ်ပဏ္ဍရကကုန်ရ။ သိုကိုကွိုပ်မလကဲအာဂ် သွိုင်နပ်ယံတ်ရ။ “ဂုန်ပါင် အဲ မဒးဟိုစဟဲ့ဟ် ကိုညးတဲ နဒဒိုက်သပ်ဝွံဂ် အဲမဒးဒ်ရောင်သွံ။ ဂုန်ပါင်အဲဂ် မဇိုန်ကိုအဲရ” ဂးတဲ (သွိုင်နပ်)နရိုအံဂတေဝ်ယံတ်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၅၁။ ၈-၂၂။ အစွောံ။)
- “အဲသွိုင်နပ် ကသပ်မလိုအာဂ်ဒ်တဲ ရဲမဒ်အာစိုန်ပြမာန်သွိုင်သွပ်ကို ညံင်သပ်ဂ်ကိုရ ဟိုတ်မဟံ ဝွံမင်မဲ့ဟဲ့ဟ် ကိုညးတဲ ဟဲ့ဟ် ကိုညးတဲ မဒးဟိုစကိုညးတဲ ဗွဲပရဟ်ဟေင် ဘဲပရိုက်ဂ် မဒးကျိုဒ်ကု အဲရ။ ---” (ဂးတဲ သွိုင်နပ်ယံတ်ရိုဟ်ရောင်တဲရ။) (၅၅၀။ ၈-၅၁။ ၈-၂၂။ အစွောံ။)
- “ယွံနဲပိုဏ္ဍသိ၊ အဲဒိုက်ဒ်ကောန်ဗြဲသွိုင်ဏ္ဍန်ရ။ ဟိရီဂးယုအဲရ။ ဟိုတ်နုသိုက်ဝွံပိုင်ဒိပ်သုခါ ဘုတ်ဂ်တဲ အဲဒိုက်မကျင်ရ။ ပဲ့အဲဒိုက်မသိုက်ဝွံပိုင်ဒိပ်ဂ် တွဟ်နသအာတ်ကေတ်ဂ် အဲဒိုက်ဟံ ဂံင်ရောင်အံ။ အဲဒိုက်ဗြဲအာတ်ကေတ်မူး ဒ်ညံင်ညးမပံက်ကျေ ဟဲ့ဟ် ကိုညးတဲ ရ။ ဝှေ့လောန်တဲ ဟံဂံင်ဟိုရအံ” ဒေဝတ်ဗြဲဂး။ (၅၅၀။ ၈-၅၂။ ၉-၂၇။ အစွောံ) (ပိုင်ဒိပ် = သုခါဘုတ် = နတ်သုဒ္ဓါ။ နတ်ဩဇာ။ နတ်၌ဖြစ်သောထမင်း။)

- (နကိုစွဲဥပွယ် သွသစာတဲ့ ရပ်ကော်ဇကရင်ဗ္ဗာဖရင်မင်ဂံင်ရောင် သင်ဝံတွညးရာဇာဓိရာဇ် ချပ်ဖျံလင်ဗိုရ။) ဒကိုပွာန်မန်(၃၀) ပွန်အာကိုတွညးအိုတ်၊ “ပမစ်ကျင်ရော” တွညးနွံ အသံသွာန်။ ဝွဲဂ် သိုင်ဗြာဇူလောဝ်ဗွီ “သစာဂ်လိုအာ။” “ညးဂ် မပလိုသစာဝံရော။ ညးဂ် ဟိုကိုဗမာတဲ့ ဗမာမဝံတီရော။” “သဒိုကိုလုန်အိန်ဒိုဖွက် သဒိုကော်ဟိုကိုရဲဇံဗမာတဲ့ ဗမာ ရဲဇံပွန်အာ။” တဲ့တွညးရာဇာဓိရာဇ် သွာန်သိုင်လုန်အိန် “ဟဲ့ဟဟ်ဝံ ပသင်ဗမာမဝံတီအာ ရော။” “အဲရောင်မလဗစကိုဗ္ဗာတဲ့ ဗမာမဝံတီသင်ဂ်” သိုင်လုန်အိန်ဗွီ။ “အရော်တွာဝံတုန် ဗေပလိုကျော်ဝံဟာ” တွညးနွံအသံ။ တွညးပွတ်ကင်သန်၊ (ကုလုန်အိန်ဂ်) တွညးကိုစုတ်တဲ အဲမန်ဒြာ ကိုအာသွတ်ဂစိုတ်ကျော် ဇကုလုန်အိန် သင်ဂ်နွံအသံ။ (အကြိုကမြဲလွီရာဇာဓိရာဇ်။ ၁၆၇။) (ဟဲ့ဟဟ် = လျှိုဝှက်ချက် = a secret)
- သိုင်သွာန်တိုန်မဟောဟ်သရေ၊ “ယွံမဟောဟ်သဓ၊ ဟဲ့ဟဟ်ဇကုဂ် မုဒွဲမဂပ်ဂပ်ဖျိုန်ရော” သိုင်သွာန်တရ။ တဲ့မဟောဟ်သဓဓး “ယွံမရာတ်၊ အစာပန်ဂ် ကိုဟိုကျာညိအံ” မဟောဟ် သဓဓးတဲ့ (သိုင်သွာန်အစာပန်ဂ် အစာပန်ဂ်သိုကိုတဲ့) --- မဟောဟ်သဓဓးတဂ် “ဟဲ့ ဟဟ်ဇကုဂ် ဟဲ့ဟဟ်ဂ် ဂပ်ဂပ်တိုပဒေပ်လင်ရ။ ဟံဂပ်ဂပ်လဗ္ဗကိုညးရောင်။” သိုင်မိင် လာန်မဟောဟ်သဓတဲ့ မုက်သိုင်လိုအာ အစာသိုန်ကိုမတ်ကိုသိုင်ရ။ (ဇာတ်ဇွော်စို။ ဇာတ်မ ဟောဟ်သဓ။ ၂၄၀။ အစွောံ။) ဝွဲမူဗ္ဗာ/ အမတ်လေးယောက်တို့ကို မေးပြီးလျှင် ဝိဒေဟ ရာဇ်မင်းကြီးသည် “သုခမိန်အမတ်လေးယောက်တို့စကားကို ကြားသိရပြီ။ ငါ့သားမဟော သဓသုခမိန်ကား အသို့ထင်သနည်း” ဟုမေးတော်မူ၏။ မင်းကြီးစကားကိုကြားလျှင် ဘုရား လောင်းသုခမိန်သည် --- “အရှင်မင်းကြီး၊ လျှိုဝှက်အပ်သောအမှုကို လျှိုဝှက်မှသာ လျှင် ကောင်း၏။ လျှိုဝှက်အပ်သောအမှုကို မလျှိုဝှက်မူ၍ သူတစ်ပါးအား ပြောမှားချေ သော် နှောင်မကောင်း ဖြစ်တတ်၏။ ---။” (ဟု မဟောသဓဖြေကြား၏။) (ဇာတ်ကြီး ဆယ်ဘွဲ့။ မဟောသဓဇာတ်။ ၆၂၆။ မင်းဘူးဦးဩဘာသ။) ဝွဲမူအေဂံလိက်/ “The five wise men are now together, and a question occurs to me: listen. To whom should a **secret** be revealed, whether good or bad?” (asked the king.) ----- After asking them (the four men) the king asked (Mahosadha), “How do you look upon it, wise sir?” and he (Mahosadha answered), “Good is the secrecy of a **secret**, the revealing of a **secret** is not to be praised. -----.” (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXII: p-192)

((((((((((((((((())))))))))))))))))